

LIFE Taiga

Örebro län

Åtgärderna i projektet delfinansieras av EU-programmet Life Nature och Naturvårdsverket. Programmets syfte är att skydda och vårda områden som ingår i nätverket Natura 2000.

Länsstyrelserna

Norrbottnen • Västerbotten • Jämtland
Västernorrland • Gävleborg • Dalarna
Värmland • Örebro • Västmanland
Södermanland • Östergötland
Jönköping • Kronoberg • Kalmar

www.lifetaiga.se

NATURVÅRDSBRÄNNING VÄCKER NYTT LIV I SKOGEN

Idag brinner skogen inte lika ofta som för 150 år sedan. Dessutom är den sammanlagda yta som brinner bara en bråkdel jämfört med tidigare.

Om skogen inte får brinna tillräckligt ofta kommer granarna att bli fler och trycka undan till exempel tall, asp och sälg. Skogen blir tätare och solen kan inte nå ner till marken. Mossor tar över och de växter och djur som trivs i en öppen tallskog försvinner efterhand. De brända gamla träd som är nödvändiga för många arters överlevnad bryts ner och "tar slut". Det gör att flera brandgynnade arter är hotade.

För att bevara och i viss mån återskapa biologisk mångfald i skogen använder vi nu elden som skötselmetod. En naturvårdsbränning gör liknande nytta som äldre tiders naturliga bränder. Skillnaden är att naturvårdsbränningen sker lugnt och kontrollerat och är styrd av brandutbildade naturvårdare.

Direkt efter en bränning är skogen sotig och svart men solljuset når nu ner till marken. Redan någon månad efter branden har bland annat lingonris trängt upp och många svampar syns. Den brända skogen lockar till sig insekter och insektsätande fåglar.

Granar dör och tall, asp och björk får lättare att sprida sina frön och gro i den näringsrika marken. Ibland blir lövträden så många att de bildar så kallade lövbrännor, ett område i barrskogen där lövträd dominerar under några årtionden. Grönskan i sin tur lockar till sig växtätande djur.

Omkring 100 arter är direkt beroende av skogsbränder för att överleva. Andra gynnas indirekt, till exempel hackspettar som äter insekter som lever i de brända trädstammarna.

Året efter bränningen har platsen blivit en ljusare, öppnare och varmare skog. Brandgynnade växter trivs och fler fåglar hittar insekter i träden.

VANLIGA FRÅGOR OM NATURVÅRDSBRÄNNING

Jag bor eller rör mig i närheten – hur påverkas jag av en naturvårdsbränning?

En bränning styrs så att närboende ska påverkas så lite som möjligt. Vi tar bland annat hänsyn till hur vinden blåser för att undvika att rök drar in över samhällen.

Vistas du i eller omkring området medan bränningen pågår kan du känna lukten av brandrök. En viktig del i förberedelserna är att information om bränningen kommer till de som berörs. Den närmsta tiden efter bränningen är det mycket sotigt i skogen. Brandskadade träd kan falla plötsligt och ljudlöst, framförallt om det blåser. Men precis som i vilken vanlig skog som helst gäller det att vara uppmärksam om du vistas i den.

Vad händer med djuren när skogen brinner?

Det är många förberedelser som ska göras innan en bränning och därför rör vi oss mycket i området. På så vis hinner många djur bli skrämde och dra sig undan innan elden tänds. När vi sedan bränner går vi sakta framåt längs en frontlinje för att ingen ska stängas inne. Däggdjur och fåglar har en medfödd instinkt att fly när de känner brandrök och klarar sig oftast bra. De djur som kan ha lite svårare att klara sig är kräl- och groddjur.

Direkt efter en bränning är de flesta djur borta från området. Men vissa arter, som till exempel rökdansflugor och andra insekter, är snabbt på plats. Hackspettar kommer också tidigt för att äta av insektslarver som trivs i brända träd.

Vad är biologisk mångfald?

Biologisk mångfald är den variation av djur, insekter och växter som finns på vår jord. Det är viktigt för den biologiska mångfalden att det finns många olika arter, och att variationen inom varje art är stor.

Varför behövs biologisk mångfald?

Produkter från naturen ger oss mat, medicin, textil och byggmaterial. Vi mår dessutom bra av att vistas i naturen. Oavsett nyttan för oss har varje art lika stor rätt som människan att finnas på jorden. Om arter försvinner från sina livsmiljöer riskerar jordens ekosystem att fungera sämre och slutligen kollapsa. Kanske har vi ännu bara upptäckt en mycket liten del av alla arter vi kan ha nytta av.

Vad kostar en naturvårdsbränning?

En normal naturvårdsbränning kostar mellan 5 000–10 000 kronor per hektar. Den skötselvärdande effekten av den räcker i cirka 100 år.

Ökar inte växthusgaserna vid en naturvårdsbränning?

Det har brunnit i våra skogar sedan urminnes tider. När träd, kvistar, torr mossor och annat brinner bildas en rad förbränningsprodukter. Några av dem, som koldioxid och metan, är växthusgaser. Där branden gått fram i skogen finns mycket näring i marken och det börjar grönska nästan omedelbart. Den nya växtligheten binder på nytt kol.

DET HÄR ÄR LIFE TAIGA

I länsstyrelsernas naturvårdsuppdrag ingår att skydda och bevara arter och miljöer. Flera arter behöver återkommande bränder för att överleva. Naturvårdsbränning är den skötselmetod som mest efterliknar effekterna av de naturliga bränder som skogarna är anpassade till.

Under åren 2015–2019 samarbetar 14 av Sveriges länsstyrelser i EU-projektet Life Taiga. Omkring 120 brännningar ska göras för att väcka nytt liv i skogen.

Life Taiga, med EU och Naturvårdsverket som finansierare, är ett av de hittills största projekten i sitt slag och omfattar 100 miljoner kronor. Det är en del av EU:s och länsstyrelsernas arbete för att hjälpa utrotningshotade arter och deras livsmiljöer.

Alla naturvårdsbrännningar kommer att genomföras i Natura 2000-områden, det är områden som redan är avsatta för naturvård. Dessa områden har länsstyrelserna fått i uppdrag av EU att sköta så att naturvärden bevaras eller förstärks.

Life Taiga och naturvårdsbränning handlar om att återskapa och bevara unik natur för kommande generationer.

SÄKERHET VID BRÄNNING

En naturvårdsbränning sker under kontrollerade former. Men det är förknippat med vissa risker och kräver noggrann planering och tydliga säkerhetsrutiner.

Bränningsledaren har en arbetsgrupp, där var och en får sina ansvarsområden. Den kommunala räddningstjänsten får information både i förväg och kontinuerligt under bränningen. SOS Alarm är också informerat om och var bränningen äger rum eftersom personer som känner av eller ser röken kan bli oroliga och ringa.

Området som ska brännas måste ha säkra brandgränser. Det kan vara befintliga vägar, en myr eller sjö eller upphuggna brandgator. Väder, vind och fuktighet i marken är omständigheter som avgör om det går att genomföra bränningen utan att riskera säkerheten.

För att hindra elden att sprida sig utanför brandområdet vattnas marken längs brandgränsen och vattenslangar läggs ut runt området. De kopplas till tillfälliga vattenpumpar vid en närliggande sjö eller till tankvagnar med vatten. Slangarna används även till eftersläckningen.

När elden slocknat finns det personal kvar på plats som eftersläcker och bevakar området tills det inte finns någon glöd eller rök kvar. Det kan ta flera dagar, ibland veckor.

Om du besöker ett område som ska brännas eller har bränts – läs det här!

- Det är viktigt att respektera avspärningar och information om var du får vara.
- Det kan bli en kraftig rök, men oftast stiger den ganska snabbt uppåt.
- På kvällen kan röken sjunka mot marken igen. Rökluften kan finnas kvar i området även efter att eld och glöd är borta.
- Undvik att vara i området den närmaste tiden efter eldningen. Det är inte förbjudet område, men det kan vara riskabelt att vistas där. Träd som brunnit kan falla och det är även sotigt.

www.lifetaiga.se

Life Taiga Örebro län

HÄR NATURVÄRDSBRÄNNER VI I ÖREBRO LÄN

VÄSTERÅSMOSEN

Västeråsmyrens naturreservat hyser en av de största myrarna i Örebro län. Här häckar orre, trana och ljungpipare. Kungsörn ses emellanåt leta byten över det öppna myrlandskapet och både berguv och slaguggla förekommer regelbundet. Vid Björtjärn i söder ligger en trollskog med stora stenblock och träd fulla av hänglavar. Den trettåga hackspetten häckar ibland här.

Västeråsmyren är ett av de bränningslandskap som är utpekade i länets strategi för naturvårdsbränning. I skogarna finns spår efter återkommande bränder sedan långt tillbaka i tiden. Här har man gjort observationer av skalbaggar och svampar som trivs i brända skogar.

I Västeråsmyren har två naturvårdsbränningar genomförts inom projektet Life Taiga.

STÄLLBERGSMOSEN

Naturreservatet Ställbergsmossen består av öppna mossar, kärr och myrstråk, omväxlande mellan gammelskogar och tjärnar. Här kan du få se tjäder och trettåig hackspett som tillsammans med slaguggla och trana häckar i reservatet. Den mycket sällsynta och hotade ringlaven finns i de äldre, blöta skuggiga skogarna i Ställbergsmossen.

Ställbergsmossen är ett av de bränningslandskap som är utpekade i Örebro läns strategi för naturvårdsbränning. I området finns spår efter återkommande bränder sedan långt tillbaka i tiden. Här finns, precis som i Västeråsmyren, dokumenterade observationer av skalbaggar och svampar som trivs i brända skogar.

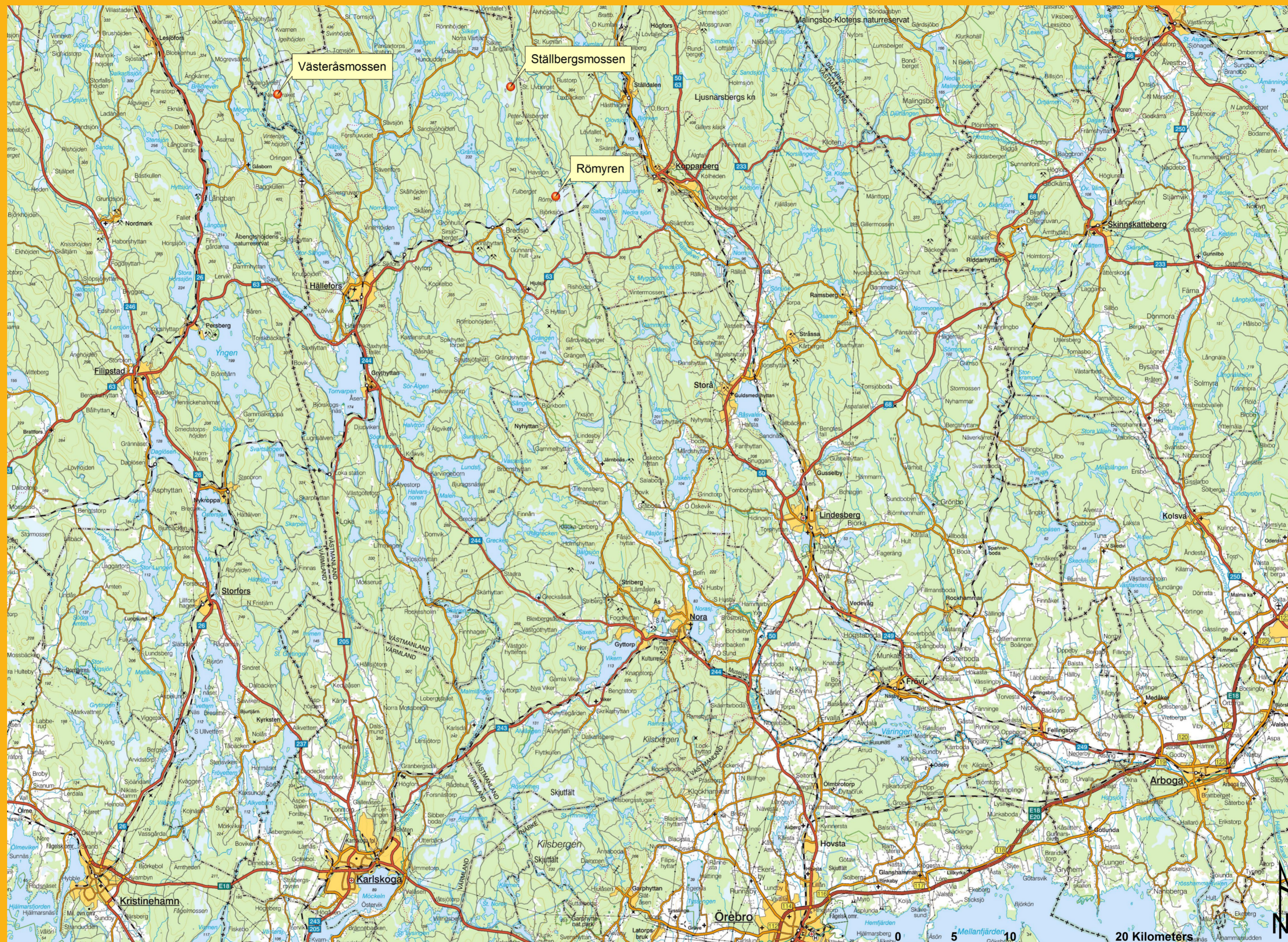
I Ställbergsmossen har tre naturvårdsbränningar genomförts inom projektet Life Taiga.

RÖMYREN

Römyren är ett Natura 2000-område som ligger i naturreservatet Nittälven. Området utgörs av en samling stora myrar i det flacka landskapet runt södra Nittälvsdeltat. Tack vare de många blöta delarna är myren viktig för fågellivet. Här kan du till exempel få se eller höra grönbena, ljungpipare, gulärta och orre. Ett av länets största orrspel finns här. I myrens omgivning växer barrskogar på näringsfattig mark, de flesta av typen barr- och sandtallskog. Här trivs nattskärnan och häckning av slaguggla förekommer. Skogarna är artrika och många olika svampar och lavar trivs här, till exempel garnlav och nästlav. Om du har tur kan du hitta den sällsynta ringlaven. Svampar som motaggsvamp och tallgråttica trivs också här.

Römyren och Nittälvsdalen är ett av de områden i Örebro län där skogsbränder har förekommit under lång tid.

Naturvårdsbränningar har de senaste åren genomförts på flera platser i landskapet kring Nittälvsdalen.

I de flesta fall är bränningsens huvudsyfte att skapa en öppen och varm talldominerad skog. Bilden är från naturvårdsbränningen på en av flygsanddynerna i Römyren.

Redan några månader efter bränningen i Ställbergsmossen är den tidigare slutna barrskogen förvandlad till en glesare och öppnare talldominerad skog. Cirka 70 procent av granarna är här döda eller döende.

Vid lågintensiv brand bränns markvegetationen bort och blottar fläckvis mineraljorden, vilket exempelvis gynnar marksvampar. Vid ett bränningsområde i Västeråsmyren noterades ett år efter bränning den i Sverige ovanliga och nybeskrivna svampen *Morchella exuberans*. En art som sannolikt är gynnad av brand.

Trettåig hackspett finner vanligast sin föda i döende och döda veden ökar snabbt och därmed tillgången på föda i form av olika insekter, till exempel barkborrar. Bilden visar en födosökande hanne från brännan i Västeråsmyren ett år efter brand.

ÅTERSKAPAR NATURLIGA SKEENDEN I NATUREN

I alla tre områden: Västeråsmyren, Ställbergsmossen och Römyren kan du hitta spår efter återkommande bränder, ofta sedan långt tillbaka i tiden. Spåren syns fortfarande som sotsvarta områden och skador på stubbar eller träd. Genom att studera så kallade brandljud (skador efter bränder som träden har läkt) i gamla stubbar och trädstammar har man kommit fram till att skogar i områden som dessa har brunnit så ofta som vart 50:e år under de senaste tusen åren.

Med hjälp av naturvårdsbränning försöker vi att återskapa en del av det naturliga skeendet som så många djur och växter har anpassat sig till under årtusenden.

Mer information om Örebro läns naturreservat hittar du på www.lansstyrelsen.se/orebro

ARTER SOM GYNNAS AV BRAND

Brandskiktdynan är en vedsvamp som bildar svarta knölar på brandskadade träd, oftast på björkar. Den blir i sin tur hem åt flera brandberoende insekter, som är rödlistade på grund av brandens frånvaro i landskapet.

Brandskiktdyna
(*Daldinia loculata*)

Svedjenäva
(*Geranium bohemicum*)

Svedjenävans frön grov bara om de blir uppvärmda till 40–50 grader och de kan ligga och vänta i marken på en brand i över 100 år. Svedjenäva är både lik och nära släkt med brandnävan som också behöver liknade förutsättningar.

Spillkråkan är Europas största hackspett. De senaste åren har antalet minskat med cirka 30 procent och arten är numera rödlistad. Alla Sveriges arter av hackspettar trivs och förökar sig i skog som brunnit. Den äter gärna insekter som lever i brända trädstammar.

Spillkråka
(*Dryocopus martius*)